

Případ Alexandra Sekereše – trestný čin znásilnění před soudem čs. legií v Rusku

Mgr. Jakub Novák

Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta,

Masarykova univerzita, Brno

ORCID: 0009-0001-7861-3515

1 Úvodem

Působení vojenské justice a vojenského práva československých legií během jejich účasti v ruské občanské válce je stále značně neprozkoumanou částí našich právních dějin, a to ať v oblastech větších, jakými jsou systém soudů či tvorba předpisů, či menších, jakými jsou konkrétní jednotlivé trestné činy či praxe konkrétních soudů.

Vzhledem k době, jakou legionáři na Sibiři strávili, a prostředí občanské války, by se mohlo zdát smutnou samozřejmostí, že případy znásilnění budou spojeny s realitou konfliktu a absolutní vojenské převahy, kterou československé vojsko po velkou část svého působení v této oblasti zaujímal. Skutečnost je ovšem taková, že zprávy o znásilněních spáchaných legionáři téměř neexistují, a to ať už se bavíme o denících, knihách či dobových administrativních a justičních záznamech vojska. Rozbor jediného dochovaného rozsudku v této oblasti je předmětem tohoto článku.

Základním zdrojem, ze kterého následující text vychází, je rozsudek divizního soudu III. divize č. j. D III 204/19. Jedná se o dochovaný opis rozsudku se standardními částmi, s jakými bychom se u obdobného dokumentu setkali i dnes (s výjimkou poučení na konci), přičemž součástí odůvodnění je poměrně detailní popis stíhaného skutku. Podpurnými zdroji, nezbytnými pro získání co nejlepšího přehledu v právní i obecné situaci, za které byl vydán, jsou jednak soudobé předpisy,¹ jednak kniha JUDr. Viktora Svobody Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi, která je cenným, ač stručným zdrojem

¹ Zejména zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích a usnesení sborového soudu čs. vojska na Rusi z 19. 5. 1919, č. S2/19-1 „Náhledy sborového soudu“.

obecných informací o fungování legionářského práva a justice. Konkrétněji problematice specifických trestných činů v praxi legionářských soudů však doposud nebyla věnována bližší pozornost.

Zkoumaný případ se odehrál v létě roku 1919 a byl spáchán legionářem slovenského původu jezdcem² Alexandrem Sekerešem.³

Vzhledem k tomu, že se jednalo o čin prokázaný poměrně detailně shodnými výpověďmi i lékařským posudkem, rozsudek jde brát jako vhodnou demonstraci toho, jak by legionářský soud přistupoval k obdobným činům. Lze na něm ukázat, jaké detaily justice považovala za důležité, jak přistupovala k oběti i jakým způsobem se stavěla k zákonem stanovené trestní sazbě.

2 Československé legie a jejich soudnictví v ruské občanské válce

Po evakuaci československých legií v Rusku z území Ukrajiny na začátku r. 1918 nastala pro příslušníky tohoto vojska specifická situace – byl naplánován jejich přesun do Francie a stali se oficiálně autonomním sborem v rámci francouzské armády.⁴ V tomto období byly legie také odděleny od systému vojenských soudů ruské armády, což vedlo k potřebě vytvoření vlastní soudní soustavy.⁵

Rok 1918 se nesl v duchu improvizovaného soudnictví (tzv. raný systém legionářských soudů) částečně inspirovaného ruským systémem,⁶ které se stabilizovalo až na podzim, a nakonec bylo zcela reorganizováno v únoru r. 1919 (tzv. pozdní systém legionářských soudů).⁷ Tato reorganizace byla důsledkem dvou faktorů – jednak byla reakcí na vznik samostatného Československa a měla reflektovat systém vojenských soudů v republice, jednak měla reflektovat přesun vojska z frontových bojů ke službě v zázemí při ochraně transsibiřské magistrály.⁸

² Hodnost jízdy odpovídající v dnešní terminologii vojínovi.

³ O osobě Alexandra Sekereše bohužel není dochováno o mnoho více záznamů, než zmíněný rozsudek a jeho základní legionářský spis (příhláška do legií, kmenový list atd.).

⁴ KLÍPA, B., PICHLÍK, K., ZABLOUDILOVA, J. *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996, s. 138–139.

⁵ SVOBODA, V. *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924, s. 11.

⁶ Vojenský historický archiv, fond Sběrka důležitých dokumentů 1. odboje, karton 1, složka Zpráva o činnosti právního odboru.

⁷ Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 98.

⁸ SVOBODA, V. *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924, s. 18.

V novém systému existovaly tři stupně soudů, totiž soudy plukovní, divizní a soud sborový. Dvacet tři plukovních soudů mělo na starost trestné činy, kde navrhovaný trest přesahoval disciplinární pravomoci velitelů (30 dní domácího vězení, 15 dní prostého žaláře, nebo 8 dní zostřené žaláře), ovšem nepřesahoval šest měsíců. Divizní soudy pak měly na starost všechny případy, kde byl navrhovaný trest vyšší a též ty, kde byl obžalovaným velitel pluku či výše postavená osoba nebo soudce plukovního soudu. Dále též mohl plukovní soud případ postoupit diviznímu, pokud se domníval, že navrhovaný trest je nedostatečný. Sborový soud měl jako prvostupňový působit v případě souzení generálů, velitelů divizí, předsedů divizních soudů a členů sborového soudu, v praxi ovšem takový případ nikdy nenastal.⁹

Soud vyššího stupně vždy působil jako odvolací pro případ souzený u soudu podřízeného,¹⁰ sborový soud pak zároveň působil jako instance sjednocující právo legií na Rusi formou usnesení, která byla závaznými odpověďmi na dotazy nižších soudů v právních otázkách.¹¹

Místní příslušnost soudů byla v pozdním systému určena tak, že každého příslušníka vojska soudil jemu příslušný plukovní¹² soud, potažmo divizní soud divize, pod kterou daný obžalovaný spadal.¹³

Soudní soustava československého vojska na Sibiři zanikla postupně v souladu s jeho evakuací do Evropy. Soudy byly rušeny od prosince r. 1919 podle toho, které jednotky opouštěly Rusko, až nakonec definitivně zanikly bez náhrady s odjezdem posledních legionářů v r. 1920.¹⁴

Předpisy, které soudy čs. legií v Rusku používaly, se průběžně měnily. V zásadě se jednalo o posun od téměř absolutní tvorby práva soudy pro nemožnost přístupu k psaným předpisům (byť správně mělo být používáno francouzské vojenské právo), přes tvorbu vlastních předpisů za pomoci vlastního legislativního orgánu (Sjezd, resp. Sněm československého revolučního hnutí na Rusi)

⁹ Ibid., s. 24–27.

¹⁰ Ibid., s. 27.

¹¹ Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 98.

¹² Navzdory názvu je třeba vyjasnit, že plukovní soudy nebyly vytvořeny jen u pluků, nýbrž v některých případech i u odlišných jednotek. Vlastní plukovní soudy tak měly například některé štáby, dělostřelecké brigády nebo úderný prapor.

¹³ SVOBODA, V. *Soudnictví v čl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924, s. 27.

¹⁴ VÁCHA, D. *Ostrovy v bouři*. Praha: Nakladatelství Epocha, 2016, s. 362.

až po přijetí předpisů platných v nově vzniklé Československé republice.¹⁵ Přes veškerou snahu se nikdy improvizaci z praxe legionářských soudů vymýtit nepodařilo, ovšem od léta 1919 se staly obecně dostupnými dva preferované předpisy – zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přechínech a přestupcích (dále „platný trestní zákon“) a usnesení sborového soudu čs. vojska na Rusi z 19. 5. 1919 č. S2/19-1 „Náhledy sborového soudu“ (dále „Náhledy“).¹⁶

3 Znásilnění a jeho právní úprava v čs. vojenském soudnictví na Sibiři

K otázce znásilnění v období působení československých legií v ruské občanské válce je třeba v prvé řadě podotknout, že o nich máme až nečekaně málo zpráv. Krom zkoumaného případu a jedné vzpomínky¹⁷ se nepodařilo dohledat žádnou další zmínku o vynucené souloži ze strany legionářů.

To nutně neznamená, že k podobným případům nedocházelo – jak bude dále rozebráno, formulace odůvodnění rozsudku naznačuje, že soud tuto problematiku neřešil poprvé –, ovšem bez dalších dobových záznamů lze jen těžko získat ucelenější obraz o situaci.

Co se právní úpravy trestného činu znásilnění v legionářském právu týče, můžeme zkoumat tři různé předpisy, které se k němu ovšem staví téměř shodně.

Jedná se o návrh legionářského trestního zákona vytvořený na podzim r. 1918,¹⁸ který ovšem v důsledku zrušení autonomie vojska na Rusi a jeho

¹⁵ SVOBODA, V. *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924, s. 32–33.

¹⁶ Náhledy byly vydány sborovým soudem právě za účelem odstranění rozhodování soudů čistě na základě vlastní úvahy z důvodu nedostupnosti psaných předpisů. Jelikož sborový soud byl jako jediný plně obsazen profesionálními právníky, vytvořili tyto usnesení S2/19-1 jako závazný předpis, který je obsahem i strukturou prakticky trestním zákoníkem. Náhledy měly být používány pouze tehdy, neměl-li soud k dispozici vhodnější právní předpis, ovšem zároveň jejich všeobecná dostupnost bránila soudům v tom, aby se odvolávaly na nedostatek hmotněprávních předpisů.

Vojenský historický archiv, RL-Sbor.soud-Rusko-Trest-zál 1919–1920 Spisy, karton č. 4, usnesení z 19. května 1919 č. S2/19-1.

¹⁷ DVOŘÁK, J. *Než vzniklo Československo*. Cheb: Svět křídel, 2018, s. 89.

Tento zdroj je ovšem třeba brát s jistou rezervou – podle autora se jedná o převyprávění vzpomínek pamětníka, ovšem vzhledem ke stylu psaní, extrémní otevřenosti i nesouladu se vzpomínkami jiných legionářů je třeba jej vnímat jako pravděpodobně přibarvený za účelem šokování čtenáře. Zde je uveden hlavně z toho důvodu, že jiný obdobný zdroj dostupný není.

¹⁸ Vojenský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 98.

zařazení do pravidelné československé armády nakonec nebyl přijat,¹⁹ dále výše zmíněné Náhledy²⁰ a platný trestní zákon.²¹ Ve všech případech je znásilnění definováno jako zneužití ženy k mimomanželskému smilstvu ve stavu bezbrannosti, do kterého ji pachatel uvedl násilím, lstí nebo výhrůžkou. Detaily se mezi dvěma předpisy vytvořenými na Sibiři a zákonem platným v ČSR formulačně liší,²² v platném trestním zákoně je navíc trest uveden v samostatném paragrafu. Trestem mělo shodně být 5–10 let vězení.²³

Ve všech třech předpisech existují též kvalifikované skutkové podstaty, které se ovšem ve zkoumaném případě neuplatní.

4 Případ Alexandra Sekereše

K události, již se zabývá tento článek, došlo v červnu 1919 nedaleko vesnice Potanino.²⁴ Vzhledem k tomu, že vyšetřovací spis se nedochoval, je jediným existujícím popisem činu vylíčení uvedené v odůvodnění zkoumaného odsuzujícího rozsudku.²⁵

Na základě svědectví oběti a částečného doznání obžalovaného soud zrekonstruoval události tak, že jezdec 2. jízdního pluku československých legií na Rusi Alexander Sekereš²⁶ po obědě v polovině června (přesné datum rozsudek neuvádí) vyrazil s patnáctiletou Natalí Vasiljevnu Lavriněnko

¹⁹ SVOBODA, V. *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924, s. 33.

²⁰ § 1, hlava XI, usnesení sborového soudu čs. vojska na Rusi z 19. 5. 1919 č. S2/19-1 – Vojenský historický archiv, RL-Sbor.soud-Rusko-Trest-zál 1919–1920 Spisy, karton č. 4.

²¹ § 126 a § 127 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přecínech a přestupcích.

²² Lze ovšem dovozovat, že formulace a trestní sazba použité v § 126 a § 127 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přecínech a přestupcích byly pro legionářské předpisy vzorem.

²³ § 1, hlava XI, trestní zákon. Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 98.

²⁴ Přesná lokace vesnice není uvedena a těžko se určuje, pravděpodobně se jedná o obec na jihovýchod od jezera Bajkal – dnes leží v Rusku několik obcí s tímto názvem, ovšem jen tato jedna se nachází v oblasti kontrované v létě r. 1919 československým vojskem. Je ovšem též možné, že původní vesnice od té doby zanikla, byla přejmenována nebo je její název v rozsudku uveden s chybou.

²⁵ Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

²⁶ Naroděn 10. 6. 1893 v obci Čab (v některých materiálech jako Békeš Čaba) nedaleko Nitry, původním povoláním zedník. Zajat byl 1. 7. 1915 nedaleko Lvova, v té době měl hodnost desátníka u 101. pěšího pluku rakousko-uherské armády. O jeho osudech po vyloučení z čs. vojska nebyly dohledány záznamy. Viz záznam v databázi legionářů <http://legie100.com/krev-legionare/94895/>

z vesnice Potanino, kde mu dívka měla ukázat cestu k opuštěnému skotu, původně náležejícímu bolševikům.

Cestou na místo legionář začal na dívku dotírat a když se mu pokusila vytrhnout (slovy soudu „dovolávajíc se toho, že jest ještě mladou“), Sekereš ji povalil na zem, rukou jí zacpal ústa a vykonal na ní soulož.²⁷

Dne 17. července byl na základě obvinění z násilného smilstva jezdec Sekereš zatčen a byla na něj uvalena vyšetřovací vazba, ve které zůstal až do 29. srpna, kdy proběhlo hlavní líčení u divizního soudu III. československé střelecké divize. Rozhodoval II. senát soudu tvořený osmi členy, což s sebou nese určité náznaky – Divizní soudy standardně rozhodovaly v senátech čtyřčlenných (dva právníci a dva laici), osmičlenné (tři právníci a pět laiků) byly určeny pro případy, kdy byl navrhován trest smrti nebo více než pětiletého žaláře.²⁸ Řízení se se soukromoprávním nárokem jako poškozená účastnila též Natalie Vasiljevna Lavriněnko.

Řízení bylo vedeno jako společné pro tři trestné činy – znásilnění (dobovou terminologií „násilné smilstvo“), neplnění služebních povinností před nepřítelem, ke kterému mělo dojít začátkem července, a svémocného vzdálení se z postu v květnu téhož roku.²⁹ Detailně bude dále rozebrán pouze první ze jmenovaných.³⁰

5 Rozhodnutí soudu a jeho specifika

Vzhledem k tomu, že tento případ je jediným dochovaným rozhodnutím ve věci znásilnění, potažmo trestného činu v sexuální oblasti v celé rozhodovací praxi legionářských soudů na Rusi, je jediným zdrojem informací o tom, jaký u podobných zločinů legionářská justice zaujímal postoj.

Sekereš byl odsouzen za znásilnění a neplnění služebních povinností před nepřítelem, v případě obžaloby ze svémocného vzdálení se z postu byl

²⁷ Vojenský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, odůvodnění rozsudku č. j. D III 204/19.

²⁸ SVOBODA, V. *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924, s. 22–23.

²⁹ Vojenský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

³⁰ Zajímavostí je, že zatímco z „násilného smilstva“ byl obžalován podle zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, v případě zbylých trestných činů bylo postupováno podle jiných předpisů.

osvobozen. Soud mu uložil tresty těžkého žaláře v délce 18 měsíců a vyloučení z československé armády.³¹ Při bližším pohledu na tyto tresty lze odhalit několik detailů ohledně přístupu justice.

Trest přísného žaláře odpovídá sankci uvedené v § 126 trestního zákona, ovšem délka trestu je výrazně kratší, než jakou zmíněné ustanovení udává – zatímco zákon stanoví pět až desetiletý let, který může být prodloužen až na dvacet let,³² zde soud přistoupil k pouhým osmnácti měsícům, a to v případě, kdy byl pachatel odsouzen zároveň za dva trestné činy. Soud se v odůvodnění odvolává na mimořádné zmírňovací právo, jehož použití odůvodňuje pro tak výrazné snížení překvapivě chabými polehčujícími okolnostmi (částečné doznání, zanedbané vychování, mravní otupělost,³³ odvaha a chrabrost v boji).³⁴

Nízké tresty v případě nepodmíněných odnětí svobody nejsou v rozsudcích legionářských soudů ničím neobvyklým – typický rozsah je od několika dní v případě horších disciplinárních přestupků³⁵ po několik měsíců až rok v závažných případech.³⁶ Trest 18 měsíců je tak jedním z nejpřísnějších potrestání (nepočítaje rozsudky smrti), které se v dochované rozhodovací praxi legionářské justice vyskytují,³⁷ přesto je překvapivá vůle soudu se s tak chabým odůvodněním tak silně odchýlit od jasného ustanovení zákona navíc v případě, kdy odsuzuje zároveň za dva trestné činy. Ač to není přímo v rozsudku

³¹ Trest vyloučení z armády měl širší důsledky a byl určen pro dezertéry a pachatele závažných trestných činů, kteří takovým jednáním narušovali čest armády. Více o tomto trestu viz NOVÁK, J. Dishonourable discharge in the military criminal law of the Czechoslovak Legion in Russia. *Herald of Legal History*. 2023, roč. 4, č. 1, v tisku.

³² § 126 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

³³ Bez další specifikace.

³⁴ Vojský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

³⁵ Srov. např. případ prodeje vojenského materiálu Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky plukovních soudů 1, rozsudek plukovních soudů 10. pluku, č. j. 22.

³⁶ Srov. např. případ rozsáhlé zpronevěry (písař sborového intendantsva prohrál přes 5000 rublů v kartách s ruskými důstojníky). Viz Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu I. divize, rozsudek č. j. D I 32/19. Ještě mírněji bylo potrestáno třeba těžké ublížení na zdraví s následkem smrti v případě č. j. D I 204/19 – zde byl viník potrestán dokonce jen dvěma měsíci žaláře. Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu I. divize, rozsudek č. j. D I 204/19.

³⁷ Srov. Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, kartony 100 a 101.

uvedeno, osmičlenný senát také naznačuje, že orgán veřejné žaloby požadoval pro Sekereše trest vyšší pěti let, tedy v souladu se zákonnou sazbou.

Vyloučení z československé armády je zde zvláštní tím, že v polovině r. 1919 se (oproti většině roku 1918) mělo jednat o trest spíše výjimečný, vyhrazený hlavně pro dezertéry, zrádce a pro neuposlechnutí rozkazu před nepřítelem. Na rozdíl od dřívějšího období již neměl být ukládán automaticky za vážnější trestné činy, naopak mělo být jeho využívání co nejvíce omezeno.³⁸ Je tedy třeba brát v potaz, že soud zde vyloučení z vojska považoval za vhodné, což ovšem nevysvětluje závažností spáchaného činu, nýbrž „nevvinutostí národního uvědomění a smyslu pro povinnost.“³⁹ V souvislosti s tímto je třeba podotknout, že rozsudek tvrdí, že Sekereš není občanem Československa.⁴⁰ Zároveň vzhledem k tomu, že do legií vstoupil až v listopadu 1918, přestože v zajetí byl od r. 1915, je možné, že se s ideály legií neztotožňoval.⁴¹

Další oblastí, ve které můžeme zkoumat rozhodnutí soudu a jeho přístup ke zločinu znásilnění jako takovému, je způsob, jakým formuluje odůvodnění. Soud zde zjevně reaguje na argumentaci obžalovaného v tom, že dívka měla dát v posledním okamžiku souhlas, což je kontrováno tak, že tento souhlas by vyžadoval, aby se „*akt do té doby neznámý jí stával příjemným.*“⁴² Soud tak argument neodmítá per se, nýbrž pouze bere v potaz výpověď oběti, která akt popisuje jako mučení. Souhlas poškozené je rozporován též na základě faktu, že dívka, která byla pannou, nemohla mít předem ani představu, co s ní chce pachatel dělat.⁴³ Fakt, že soud zachází do takových

³⁸ K vývoji tohoto trestu detailněji NOVÁK, J. Dishonourable discharge in the military criminal law of the Czechoslovak Legion in Russia. *Herald of Legal History*. 2023, roč. 4, č. 1, v tisku.

³⁹ Je zajímavé, že soud používá tuto formulaci ve stejném rozsudku, kde přiznává Sekerešovi jako polehčující okolnost jeho statečnost v boji.

Vojenský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

⁴⁰ Což vzhledem k jeho bydlišti a původu neodpovídá realitě. Viz záznam v databázi legionářů <http://legie100.com/krev-legionare/94895/>

⁴¹ Viz záznam v databázi legionářů <http://legie100.com/krev-legionare/94895/>

⁴² Vojenský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19, s. 2 (nečíslováno).

⁴³ Vojenský historický archiv, fond Mln. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

detailů v tom, jestli dívka projevila souhlas v průběhu aktu či těsně předtím, přestože shodnou výpovědí je nesporně prokázáno, že Sekereš ji povalil a znemožnil jí bránit se, naznačuje, že možná legionářské soudy přistupovaly k případům znásilnění dnešní optikou velmi laxně, stačil jim náznak souhlasu ze strany ženy, a tedy že právě z tohoto důvodu pak neexistují další odsuzující rozsudky za obdobné trestné činy.

Z rozsudku dále vyplývá, že obžalovaný se snažil hájit též tím, že soulož nebyla dokonána, což bylo ovšem vyvráceno lékařskou zprávou.⁴⁴

Další zajímavostí je, že soud neshledal krom konkurence více trestných činů žádnou přitěžující okolnost, přestože oběť byla patnáctiletá (tedy těsně nad hranicí vyšší trestní sazby podle § 128 platného trestního zákona),⁴⁵ naopak okolnosti polehčující jsou soudem nově vymyšlené – žádná z nich není uvedena v taxativním výčtu žádného z v té době platných trestních předpisů, ke kterým by soud teoreticky mohl přihlédnout.⁴⁶

Nakonec je třeba podotknout, že soud se rozhodl nepřiznat poškozené bolestné a odkázal ji na soukromoprávní řízení, jelikož požadovanou výši 500 rublů⁴⁷ nepovažoval za prokázanou.⁴⁸ Přestože toto se může z dnešního pohledu jevit jako přijatelný postup, je třeba vzít v úvahu situaci občanské války v Rusku a s ní související jen velmi omezené fungování civilního soudnictví na Sibíři.⁴⁹

V souhrnu je tak třeba říct, že ač soud udělil na poměry československých vojenských soudů na Sibíři trest poměrně vysoký, je z rozsudku velmi citelná snaha trest pokud možno co nejvíce zmírnit, a to i v rozporu se zněním zákona.

⁴⁴ Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

⁴⁵ § 128 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přecínech a přestupcích.

⁴⁶ Těmito jsou § 46 a § 47 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přecínech a přestupcích; § 114 a § 115 zákona č. 19/1855 ř. z., vojenský trestní zákon o zločinech a přecínech. Náhledy sborového soudu otázku polehčujících a přitěžujících okolností neřeší.

⁴⁷ Vzhledem k tomu, že výše požadované částky není odůvodněna a v současnosti nelze prozkoumat soudobou praxi ruských soudů v obdobných situacích, nelze dovodit, zda se jedná o částku obvyklou.

⁴⁸ Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor, karton 100, složka rozsudky divizního soudu III. divize, rozsudek č. j. D III 204/19.

⁴⁹ K problémům ruského soudnictví na Sibíři srov. korespondenci v Vojenský historický archiv, fond Pomocné spisy OČSNR v Rusku, karton 56.

6 Závěrem

Působení československých legií a jejich improvizovaně vytvořené justice na Sibiři nabízí prostor ke zkoumání celé řady zajímavých aspektů, mezi nimiž se nachází též možnost rozboru přístupu soudů ke konkrétním druhům trestných činů. Příklad Alexandra Sekereše, jakožto jediný dochovaný příklad odsouzení československého legionáře legionářským soudem za znásilnění, se proto jeví pro podobný výzkum jako ideální.

Jelikož se jednalo o případ poměrně detailně popsany jak obětí, tak pachatelem, nebyly zde větší pochybnosti o samotném činu, ovšem tím spíše lze sledovat liknavý přístup soudu k řešení tohoto trestného činu. Sekereš sice byl odsouzen, ovšem v odůvodnění rozsudku je možné sledovat řadu tendencí, jež jsou z dnešního hlediska značně necitlivé vůči oběti a v jiných, méně jasných případech, by snadno mohly vést k osvobození pachatele – jedná se např. o ochotu soudu vůbec uvažovat o možnosti, že se oběti akt soulože v průběhu „stával příjemným,“ čímž by měla dát „souhlas v poslední chvíli.“

Dále můžeme sledovat neochotu soudu použít zákonem stanovenou trestní sazbu, která je „mimořádným zmírňovacím právem“ snížena na méně než třetinu minimální zákonné sazby, což je sice v souladu s tendencí legionářských soudů udělovat relativně krátké tresty odnětí svobody, ovšem v kontextu situace a použitého zákona jde o postup přinejmenším zvláštní.

Skutečnost, že soud odmítl přiznat poškozené požadované bolestné a odkázal ji do soukromoprávního řízení, o němž musel vědět, že v daném místě a době téměř jistě nemůže proběhnout, jen dokresluje celkový přístup soudu k trestnému činu znásilnění, který sice mohl být formálně v souladu s právem, ovšem zcela nereflektoval realitu situace na Sibiři v dané době.

Summary

The Case of Alexander Sekereš – the Crime of Rape before the Court of the Czechoslovak Legions in Russia

Although several diaries and official documents have been preserved from the period when the Czechoslovak legions participated in the Russian Civil War, there are almost no records of rape committed by the legionnaires. An exception to this is the case of the cavalryman of the 2nd Cavalry

Regiment Alexander Sekereš, who was punished for „violent fornication“ by the divisional court of the 3rd Rifle Division in August 1919. This paper deals with the analysis of the mentioned case, on which it demonstrates the approach of legionary law to the crime of rape. The paper also aims to describe the approach of the courts to this seemingly rare crime in their agenda and the contemporary legionary regulations regarding rape.

References

- Vojenský historický archiv, fond Min. voj. VDD v Rusku; voj. správa – právní odbor.
- Vojenský historický archiv, fond RL-Sbor.soud-Rusko-Trest-zál 1919–1920 Spisy.
- Vojenský historický archiv, fond Sběrka důležitých dokumentů 1. odboje.
- DVOŘÁK, J. *Než vzniklo Československo*. Cheb: Svět křídel, 2018.
- KLÍPA, B., PICHLÍK, K., ZABLOUDILOVÁ, J. *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996.
- NOVÁK, J. Dishonourable discharge in the military criminal law of the Czechoslovak Legion in Russia. *Herald of Legal History*. 2023, roč. 4, č. 1.
- SVOBODA, V. *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*. Praha: Památník odboje, 1924.
- VÁCHA, D. *Ostrov v bouři*. Praha: Nakladatelství Epoque, 2016.
- Databáze československých legionářů. Dostupné z: <http://legie100.com/krev-legionare>